
Kosthold og kreft

DOKTORAVHANDLINGER

MARIT BRAGELIEN VEIERØD

Email: marit.veierod@basalmed.uio.no

Seksjon for medisinsk statistikk

Universitetet i Oslo

Postboks 1122 Blindern

0317 Oslo

Soleksponering er den viktigste risikofaktoren for malignt melanom, men enkelte pasient-kontroll-studier antyder at kostholdet også har betydning. Det er ingen tvil om at røyking er den viktigste risikofaktoren for lungekreft. Vedrørende kosthold og lungekreft, viser epidemiologiske studier at et kosthold rikt på frukt og grønnsaker gir redusert risiko, mens det foreløpig er uklart hvilken rolle fettinntaket spiller og om et kosthold rikt på fett, spesielt mettet fett og kolesterol, gir økt risiko. Fettinntaket i kosten antas også å være av betydning for risikoen for prostatakreft. Formålet med denne studien har vært å undersøke sammenhengen mellom kosthold og malignt melanom og mellom fettinntak og kreft i lunger og prostata i en prospektiv studie. Kostholdsdata vil alltid være beheftet med målefeil og/eller feilklassifisering, og konsekvensen av dette er studert både via stokastisk simulering og ved hjelp av matematisk-statistisk tilnærming til problemet.

Dataene er hentet fra Statens helseundersøkelers hjerte- og karundersøkelse i tre fylker i perioden 1977 – 83. Deltakerne, 16 – 56 år, besvarte et spørreskjema om kosthold utviklet ved Institutt for ernæringsforskning, Universitetet i Oslo. Kobling mot Kreftregisteret gav tall for forekomst av kreft, mens opplysninger om død og emigrasjon ble hentet fra Statistisk sentralbyrå. Det ble registrert hhv. 108, 156 og 72 nye tilfeller av malignt melanom, lunge- og prostatakreft.

Noen få kostholdsfaktorer var assosiert med malignt melanom, men bare for kvinner. Vi tror dette kan forklares via sammenheng med andre ikke-registrerte faktorer som f.eks. solvaner. Vi fant ingen sammenheng mellom lungekreft og inntak av kolesterol og mettet fett, men redusert risiko ved bruk av skummet melk sammenliknet med helmelk og ved bruk av tran. Sammenhengen med melketype er i tråd med andre studier. En beskyttende effekt av tran kan skyldes innholdet av omega-3-fettsyrer, men bør etterprøves i senere studier.

For prostatakraft støtter denne studien ikke enkelte tidligere studier som har funnet positiv sammenheng med fettinntak, spesielt animalsk fett. Kohorten er fortsatt ung, og i andre studier er det foreslått at kosthold i eldre år kan være av større betydning for risikoen for prostatakraft.

En teoretisk utledning basert på statistisk modellering illustrerer hvordan målefeil i kostholdsvariablene kan gi alvorlig skjevhet (bias) i den estimerte sammenhengen med kreft. Svekking av sammenhengene er vanligst, men det illustreres også hvordan observerte sammenhenger kan bli styrket pga. målefeil. Eksakte uttrykk for skjevheter i Poissons regresjonsanalyse er utledet. Disse skjevhetene blir bekreftet ved en analyse basert på stokastisk simulering.

- *Avhandlingens tittel*
- Malignant melanoma, lung cancer, and prostate cancer in relation to diet. A Norwegian prospective study emphasizing fat intake and methodological issues of measurement errors
- *Utgår fra*
- Seksjon for medisinsk statistikk
- Det medisinske fakultet
- *Disputas 1.9. 2000*
- Universitetet i Oslo

Publisert: 20. august 2001. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 24. juni 2026.